

פרוטוקול מס' 187

מישיבת ועדת הכלכלה
ביום שלישי, י"א באייר תשל"ו (11.5.76) בשעה 13.00

נ כ ח ו :

חברי הועדה: היו"ר י. הורביץ

א. אבטבי
פ. גרופר
ס. דרובלס
ל. דיציאן
י. דרניצקי (יודין)
ע. הדר
א. זילברברג
ס. חדיש
י. כהן
א. לבנבראון
א. לבני
י. מודעי
י. פרנק
ז. שובל
י. שערי

סוזמנים:

ס. קיש
צ. דינשטיין - יועץ הממשלה לענייני נפט
י. ליאור - מנהל החברה הממשלתית לחפשי נפט
א. גינזבורג - גאולוג החברה הממשלתית לחפשי נפט

מזכיר הועדה: י. פלכסר

כלכלן הועדה: ד. לב

רשמה: ד. בלומרוזן

החוזה עם החברה האמריקאית להפקת נפט בשדה א-טזר.

סדר - ה י ו ם :

הינו"ר י. הורביץ:

אני פותח את הישיבה.

החווה עם החברה האמריקאית להפכת נפט בשדה א-טור

הינו"ר י. הורביץ:

ייתכן שהנושא שלפנינו לא היה מגיע בדחיפות כזאת, ואולי קצת בדרמטיות, לולא הסיפור על ההסכם מצד מנהל הפרוייקט, ד"ר קיש. ד"ר קיש ערער על העניין והדבר קיבל פרסום ותהודה. העניין נדון בוועדה הכספית. ביקשתי מהשרים להימנע מלחתום, עד יום לפני החתימה, על-ידי מברקים לשלושת השרים. לא נענינו לבקשה. החתימה נעשתה תוך בהלה, ערב החג. היו ודאי שיקולים לכך. אני משער שיומנו מדוע הייתה בהלה. נסיחתי לעכב את החתימה עד הישיבה הזאת. מכל מקום, יש עובדה פונמית. בכל-זאת עלינו לשמוע דברים ולא לראות את הדברים כמוכנים מאליהם. הוועדה תשמע את הטיעונים. אם תשתכנע, תאשר את ההסכם וניתן יישר-כוח לממשלה על המבצע החשוב. אם בחשוב שהיה משגה, לא נחבייש לוטר זאת.

החילה בשמע את ד"ר קיש, מנהל הפרוייקט. אני מקווה שיראה עצמו חייב לתת אינפורמציה מלאה לבכנסת. איני חובע ממנו לספר טודות מדינה, אך מבקש ממנו לא להמנע מכל דבר שלטובת המדינה יש לוטר אותו. המיון צריך להיות בהתאם לטובת המדינה - הן בכיסוי והן בגילוי.

מ. קיש:

כפי שידוע לכולכם, ההסכם עם החברה האמריקאית נחתם. אייחם את דברי למה שיהיה בעתיד ולא בדיוק למה שקרה בעבר, כי על העבר נעניין הזה אפשר להשיב, אבל את העבר אי-אפשר להשיב.

קודם-כל אומר מה בדיוק הפרוייקט של החיפוש בדרום סיני. פה איני עובר על שום חוק של סודיות. יש הרבה עובדים בפרוייקט, כולל עובדים זרים. מה שקורה שם ידוע בחוצות חל-אביב. איני בטוח שהדברים הגיעו אליכם, ודאי לא בצורה מהיטבת. הפרוייקט הוקם ב-1.12.75. על-פי בקשה שהגיש מדרג ממשלתי הועמדה בדאש הפרוייקט. השם המלא של הפרוייקט הוא: "פרוייקט חיפוש הנפט בדרום סיני". הכוונה למפרץ סואץ, יש ויבשה. חצי שנה או השנה הודשים לפני שעזבנו את אבו-הודם הרגשנו בהתלה של "חייבי נפט" אלוף להיות מרכז חשוב למעילות נוספת. חייבי הנפט הוצעו אחרת. ההארגון בהתאם, לנו בתקופת "חייבי נפט", הוקם ביצור הקצינים שמוצא המנהלים של חייבי נפט העמידה לרשות המבצע הזה. ארגון שטח, קיבלנו אישורים מהגורמים המוסמכים במדינת ישראל. מדובר בשטח גדול מאוד המתאים מאוד נכסים לחפוש נפט, בפרט בים, כי זה גובל בקטע החוף שהבי מתאים לעבודות מסוג זה. ארגון את השטח, התחלנו לשפץ סיבנים וחבננו מזה שישמש לשירותים לעבודות בים. אם גמר שהוחזו באבו-הודם הייתי במשלחת של מדינת-ישראל לג'נבה וטיפלתי שם בהעברה לשדה של כל הציוד שיכול לשמש לנו להמשך הפעילות ובפרט לחפוש נפט בים. הדברים לא היו על דעת הצד השני, אבל הוק-נדוי משא-ומתן נכנסתה הדברים שהיו באותה תקופה - זה עבר. מצאנו את עצמנו עם רכוש רב מאוד ויקר מאוד בא-טור, שעדכו מליננים רבים של דולרים. מה שיותר חשוב הוא שאם הציוד הזה קשה מאוד להשיג בשווקים העופדים לרשותנו. איך אמר מישהו? עם נדונים כזאת יפה לא צריך התן. לפרוייקט יש ציוד רב, מגוון, שמיש ויעיל. המפתח לחפוש נפט בים הוא במכונת קידוח ימי. כלי כזה עולה מליננים רבים של דולרים. בתחילה, כאשר חפשו את הכלי הזה, שהוא המפתח לניצוץ עבודות בים, היה השוק סגור, לא רק מסיבות ידועות של הסדר וכו' אלא בגלל הקונסטלציה העולמית בקידוחי נפט באותה תקופה. לא היה שוק. נדקנו פרויקטים רבים במעט מחיילת תקופתי ב"חייבי נפט" במאי 1974. כלי אחר כלי נחגלה בלתי מתאים או כבלתי ניתן להשגה. בסוף שמנו יד על כלי מסויים שמצנו היה קשה ביותר. זה היה למעשה כלי שהוכרו עליו אבדן מוחלט מבחינת הביטוח. כלי זה שופץ על-ידי הפרוייקט באמצעות הקצינים שבהתחלה עמדו לרשות הפרוייקט על-ידי חברה "חייבי נפט" ואחר-כך על-ידי חברת הנפט הלאומית. כלי זה שופץ

בחוף-לארץ בסורי סודות. זה היה סוד שחוף ממני ומעוד החברה לא ידעו אותו.

י. שפירא: בבעלות מי היה הכלי?

מ. קיש: לא אכנס לשאלות איך נקנה הכלי. הוא נרכש, הועבר לארץ. זה אחד המבצעים שמבחינת סודיות והצלחה ודאי אינו נופל ממבצע ספירות שרבורג, מבחינת המשמעות הכלכלית ומבחינת הביצוע. אחרי התגברות על בעיות טכניות מסובכות ביותר, בעיות משפטיות ובעיות של העברת כספים, הכלי הגיע, שופץ והועמד על נקודת קידוח. כל מה שנעשה - בניית המזח שמשרת את הכלי, איסוף הציוד, ארון האנשים ובניית המערכת הלוגיסטית והטכנית - זו עבודת הפרוייקט והצוות שהיה לי המזל והזכות לעמוד בראשו.

הקידוח שנקדח על-ידי הכלי הזה נמצא בשלב מתקדם. בענין זה צפויות התפתחויות משמעותיות ביותר, בטווח קרוב.

י. מרדכי: האם יש כבר נפט?

מ. קיש: נפט לא פרץ לתוך מערכת הבוץ של הקידוח, עד שעה זאת. הערכת, שהיא הערכה הנדסית, שזה קידוח שבמאה אחוזי יפיק נפט. אמרתי את זה גם לפני שנוע. אמרתי את זה גם לממונים עלי. לא רק אני אומר זאת. מי שיש לו הבנה בנושאים של גאופיזיקה וגאולוגיה יודע, שאת הנושא המפריד בין הסביר לבין הודאי כבר עברו. כל זה נעשה בכוחות עצמנו, כאשר נעזרנו במומחים זרים לפתרון בעיות ספציפיות. במשך כל החקופה שאני עוסק בנושאים האלה לא היו לנו בעיות בהשגת מומחה ברמה בין-לאומית טובה. לא הייתה בעייה להשיג מומחה כזה. החשום הוא, כידוע, כך וכך אלפי דולרים לחודש.

זה הקידוח החמישי שאני אחראי לו אישית. הקידוח הראשון נתגלה כיבש, קידוח נורית. הקידוח השני לא הושלם בגלל הקלות טכנית שונות - גם שכבות של חול מתפורר וגם מיטני שאלה ביהם ליכולת הקבלן. הקידוח השלישי היה בשדה נפט ימי, בשדה הנפט של אנו-וודס. זה היה אחד מ-200 שדות הנפט הגדולים. הוא מופיע ברשימה. זה שדה חשוב מאוד. היה נסיון לרדת בקידוח ישן, לפרוץ הצידה ולרדת. "נתיבי נפט" ניסתה לעשות זאת במשך שנה שלמה. היו שלושה ניסיונות, ללא הצלחה. במקרה אחר, מגדל נפל למים. יכול היה לקרות אסון. כאשר אני באתי לחברה, התגלתה בשתפתה והצליחו למיים. יכול היה הקידוח הזה, בתל-אל-בלאיל, במשך 38 יום. תוצאות הקידוח היו נהדרות. קידוח רביעי היה יבשתי - ליד א-טור. הוא הביא לגילוי נפט בכמויות אבל בטיב שלא היה ראוי להפקה. הקידוח החמישי הוא זה המסתיים עתה. אני כולל אותו בין הקידוחים שיכנסו לשלב של הפקה. אין לנו נסיון רב בנושא שנקרא "קידוחים יבשים". יש רבים במדינה שנסיונם בשטח זה עולה על שלי. מי שהכניס את מדינת-ישראל, בתקופה האחרונה, לקידוחים שיפיקו ולקידוחים בים - שהם הרבה יותר מסובכים וקשים - זה הפרוייקט.

לשאלה למה התנגדתי לעסקה עם החברה האמריקאית - אני בדעה שהנושא הזה חייב להשאיר בשליטה של גורם ישראלי. אל תבינו אותי כאילו אני אומר בשליטה של קיש. הייתי מוכן לעבוד בכפוף לישראל ליאור ובכפוף לכל גורם ישראלי או הנהלה ישראלית אחרים. אין לי בעייה בשטח זה. הרגשתי, מצפונית, שאיני יכול להשלים עם העברת הניהול והשליטה בנושא של הנפט הימי, של מפרץ סואץ, לחברה זרה. מה עוד, שאי-אפשר להצדיק את הדבר בטענה שהחברה הזרה היא בעלת ידוע בנושא. החברה הזרה הספציפית הזאת מעולם לא ניהלה שדה נפט ימי. מי שאוטו אחרת, או שאינו יודע או שאינו רוצה לדעת. עשיתי בדיקה יסודית בנושא, כי רציתי לדעת במה מדובר. החברה האמריקאית לא פיתחה, לא ניהלה ולא הייתה אופרטור של שדה ימי. (זו חברה אחת בחוספת כמה גורמים. לא אכנס לנושא. גם הגורמים האחרים אף-פעם לא ניהלו נושא כזה).

עד היום לא דובר לי מדוע הוחלט כפי שהוחלט.
גם איני דורש הסבר. מי שהחליט דשאי להחליט בלי לתת לי הסברים. אני
רק רוצה להדגיש שוב: השליטה יכולה להיות בחברת הנפט הלאומית או בכל
חברה ישראלית אחרת. איני מדבר על עצמי בענין זה. אין לי שאיפות לנהל
את זה. אם היו מבקשים ממני, הייתי מבצע את העבודה הטכנית או כל עבודה
אחרת, במידה והיא בתחום יכולתי. בנושא השליטה ראיתי שיש שינוי בהשקפה
היסודית. לא יכולתי להשלים עם הדבר.

קרה פה דבר מוזר. לא אני הסקתי את המסקנות.
אחרים הסיקו. מועצת המנהלים של חברת הנפט הלאומית החליטה שבמידה ולא
אחייב לשתף-פעולה עם הגורם האמריקאי הראה אותי כמתפטר. קיבלתי שהות
של 24 שעות לחשוב על הדבר. זה היה ביזמת הדברים מסויימת במועצת המנהלים.
התלבטתי מאוד. היה לי כל הרצון להתפטר, אבל נלחצים של חברים במועצת
הנמלים - זה מה שהשפיע עלי בעיקר - הסכמתי וכאנתי תוך 24 שעות - זה היה
ב-20 באפריל - שאני מתחייב לשתף פעולה עם החברה האמריקאית לביצוע המדיניות
שהוחלט עליה. היתה לי הרגשה שאם אמשיך לשמש בחפקיד של מנהל הפרוייקט,
גם בקונסטלציה החדשה שנוצרה, אוכל לשטור על דברים שנראו לי חשובים
במיוחד, כמו דמת העבודה וקצב ביצועה. במידה ששני הנושאים האלה, שהיו
בשליטת הגורם הזר לחלוטין, לא עזו על מה שנראה לי כסביר, ידעתי שאני
יכול להיות זה שגב ומפעיל את פעמון האזהרה. מה-20 עד ה-29 לחודש
שחקתי ולא פניתי לאף גורם, ודאי שלא לועזת הקהל ולא לעוזרות. גם לא
למטונים עלי או עליהם. דבר אחד עשיתי, באישורו של המנכ"ל ליאור, שהיה
המטונה הישיר שלי: סיפתי בהזמנתו של מוטחה שהוא המוטחה היחיד בדרג
בין-לאומי, בדרגת חשיבות בין-לאומית, במסגרת המקצוע, המוטחה היחיד שיש
לנו גישא ישראלית. תוך 24 שעות מקבלת הטלפון שלי הוא כבר הגיע לארץ
לתקופה של 48 שעות. כמו ד"ר יורם כורן. הוא מנהל אחד מסדות הנפט
הגדולים והמשונים בים הצפוני. מעולם לא היה קשור במערכת הנפט הישראלית.
הוא מנהל הפרוייקט. לא אומר את היקף הכספים שמדובר בהם שהוא המטונה
עליהם. זה מוד שלו, אבל פי עשרות ממה שמדובר בעבודות הקטנות שלנו
במסדן סואץ. הוא ישראלי שאהדי שבמר את שירותו בזה"ל ומילא את חובותיו
כלפי המדינה, מצא שם אופקים שהאזינו לו יותר. אני רק רוצה להדגיש שהוא
מוטחה בדרגה בין-לאומית והיה יד שאפשר היה להתייעץ איתו. הוא אינו קשור,
בשום צורה ואופן, עם מערכת הנפט הישראלית. באשר בא לארץ, על-פי הזמנת
רשמית של חברת הנפט הלאומית, בתן הוות-ידעה כפי שנתן. כתוצאה מכך,
ב-29 לחודש, החליטה מועצת המנהלים להוציא אותי לשלושה חודשי חופשה
מאונס, כביכול על אי-שיתוף פעולה. דעתו של אותו מוטחה היתה כדעתי.
הוא היה בדעה עוד יותר קיצונית מדעתי. על-מל-מכים, התוצאה המיידית
היתה שהוציאו אותי לשלושה חודשי חופשה מאונס. אני עכשיו בחופש. איני
חושב שהחופש שלי הוא הנושא. זה גם נושא לא חשוב, אבל רציתי שהרקע למה
שקרה יהיה עדי-ממה שאפשר לדבר, במגבלות חוק בסאון המדינה האוסר על
מסירת אינפורמציה מסוגלת. בזה סיימתי.

י. מודעי: היית מנהל הפרוייקט וחבר מועצת המנהלים?

מ. קיש: הייתי חבר מועצת המנהלים עד לתקופה שחוק
החברות החדש נכנס לתוקפו וקבע שעובד חברה
מסלתית אינו יכול להיות חבר מועצת המנהלים.

י. מודעי: כאשר הארוע קרה לא היית חבר מועצת המנהלים
אלא מנהל הפרוייקט. האם תפקידו של מנהל
פרוייקט לקבוע שהשליטה צריכה להשאר בידי גורם ישראלי? אם קבעת, על-סמך
מה קבעת? מפעל מוצלח יכול להיות בשליטה של גורם זה או גורם אחר. השיקול
הנוגע לשליטה אינו יכול לנבוע מדרג הניהול אלא ממועצת המנהלים.

מדברין השתמע שאולי אחר הנימוקים להחקרות
הזאת היה נסיון לסלק אותך. הדגשתי לא פעם שהיית ממשיך בחפקידן ללא קשר
לשאלה מי יהיה המנהל ומי יהיו הבעלים. היינו רוצים לדעת אם בתוך השיקולים
היה שיקול שאתה צריך ללכת, או שההליכה שלך היתה רק תוצאה של החקרות שלך
בעניינים שמועצת המנהלים חשבה שאינם ענייניך.

האם ההתנגדות שלך הייתה בנוייה על זה שההסכם שנחתם נחתם כאילו לא היה נפט או שהנזאים הוצבו כאילו לא היה נפט ועומדים בפני הרבה בוך בדרך למציאת נפט?

יש יותר מגורם אחד בהסכם, גורם חוץ. האם אף אחד מהם, לפי הערכתך, אינו יכול לתרום, מבחינה מקצועית, לקידוח, לחיפוש, לשיווק או באספקט אחר של העסקה יותר ממה שהכוחות הישראליים יכולים?

האם אתה יכול להבהיר לנו ידיעה שהופיעה בעתון על שיקול פוליטי?

מהו מעמדך האישי היום והאם היית מוכן לומר לוועדה מה היית רוצה שיהיה המשך חרוסתך לפרוייקט, בבעלות זו או אחרת?

פ. גרנר:
האם מחוץ לאזור הספיציפי שהתייחסת אליו יש באותו אזור עוד מקומות שנטוח שיפרוץ בהם נפט? האם התחזיות הטובות לאותו קידוח ולכל הפרוייקט היו הגורמים לכך שאותה חברה נכנסה להסכם במהירות כזאת ובחנאים כאלה? עד היום לא שמענו על חברות שהיו כל-כך מעונינות להיכנס. האם זו הייתה הסיבה שנכנסו - שנכנסו על דבר בטוח?

מחוץ לקידוח הזה, האם לעניות דעתך היו צריכים להמשיך בעוד קידוחים ולא להתמקד בקידוח הספיציפי הזה?

לולא היית מפורט, האם היית יכול להפעיל את כל המערכת הזאת? האם הייתם יכולים לעבור לאזורים נוספים?

י. מוצעי:
האם אתה יכול למסוד לוח זמנים משוער בו נפט יתחיל לזרום.

י. כהן:
האם ההתנגדות שלך נובעת משיקולים מסחריים, מדיני או משיקולים טכניים, שהחברה אינה מתאימה מבחינה טכנית? מי לדעתך הגורם העיקרי בחפזון בחתימת ההסכם? מהי הסיבה לעיכובים בקידוחים הינשתיים באזור הזה?

ע. גרר:
האם חל שינוי בלויאליות שלך לאחר שהמוסחה המציג את חוות-דעתו? אמרת שקודם היית נאמן לחלוטין. האם ול שינוי בחוות-הדעת? אם לא, האם החברה הזרה דרשה את מלוקר?

הבנתי מדברייך כאילו אתה חושש שהחברה החדשה, שהייה עצמאית, לא תפצה את כל יכולתה לייעילות, לקידוחים וכו'. כאשר היינו במפרץ, לפני שבוע, הצבעת על שדות נוספים בעלי סיכוי לתוצאה חיובית. מה דינם היום? מה מעמדם?

א. לבני:
לפני פחות משנה נמסר על תפוקה של 4 מיליון טון נפט בטוחים לשנה. זה נמסר למדינה אפילו צויינת. איש לא התפטר. היה שקט ושלווה. פה נקטת צעדים דראסטיים על דבר שהוא השערה. מה היה הרחף לצעדים דראסטיים? אם הייתי בנעליך, הייתי עושה את הצעדים הדראסטיים על תפוקה של 4 מיליון טון לשנה.

אינני מכיר את ההסכם עם החברה הזרה. האם החברה הזאת מסוגלת לעשות קידוחים בהיקף יותר רחב? הבדלי הזמן בין קידוח לקידוח הם אי-שאיבה נפט. זה כסף.

אינני מומחה להסטוריה של הנפט כמו ד"ר יורם גורן או כמוך, אבל עובדה בין-לאומית היא, שרוב הנפט שנמצא בעולם הופק על-ידי חברות פרטיות ויזמים פרטיים ולא-דווקא על-ידי חברות ממשלתיות או גופים צבוריים. זה מטריד אותי.

ב. דרוגלס:
אני חייב להגיד ישר-כוח לד"ר קיש על אומץ הלב. זו חובת כל אזרח. ישר-כוח על כך שהפכה את חשומת-לב המדינה לשאלה.

כפי ששמענו מד"ר קיש, הגורם הזר אינו יכול לתרום ידע. לכסף איננו זקוקים. אם כן, מה יש לכלה?

ג. חניש:
האם ההסכם, מבחינת כלכלית, בהשוואה להסכמים שחוקמים במדינות אחרות עם חברות זרות, הוא הסכם גרוע? מה הנחזים של ההסכם הזה בהשוואה להסכמים אחרים?

האם ההסכם מסייע במיטון הקידוחים? האם ההסכם יכול לסייע להשגת הציוד הדרוש לקידוחים?

האם השתתפות בשלב כלשהו במשא-ומתן עם האמריקאים והאם ההשגות שלך עלו בהקשר זה או בהחלטות אחרים?

ד. שובל:
מדוע התחילו בקידוחים ב-1.12.75 ולא ב-1.6.67.

ד"ר קיש אמר שהשנין חייב להשאר בשליטה ישראלית. האם אין זה נכון שגם לפי ההסכם הזה השאר שליטה ישראלית - מבחינת השטח, ההחלטה לקרוח או לא, הנפט, הניזן טאנתו חלק של חלוקת הרווח?

האם אתה יכול למסוד פרטים נוספים על החברה עצמה? האם זו חברה בעלת ידע בקידוחי נפט בכלל או שזו חברה שהוקמה מסוג-שלוש.

באשר לחוזה - האם החנאים שנקבעו, הנוגעים לחלוקת התמורה של הנפט ולהחזרת הוצאות ההיפוש והפיתוח, סבירים?

חוץ מהחברה יש שותפים נוספים. האם שותפים אלה תורמים תרומה כלשהי, אפילו עקיפה, לייצור שדה הנפט שאנחנו מדברים עליו?

ה. דיצ'אן:
האם המטיקו את הקידוח הימי מאיזו סיבה טכנית או שהיכו להתייחס ההסכם?

א. לנגרמאן:
הבינתי שאינך מתנגד לביצוע הפרוייקט, אחר דק מתנגד לשיחוח החברה האמריקאית. לאחד הבסיסן שהיה לך עם אבו-רוזם, האם אינך חושב: כיצד ממסלת ישראל השקיע סכומים, וסכומים די ציבורים, בביצוע פרוייקט בשטח שאין כל בטחון שיישאר בשליטה ישראלית?

א. זילברברג:
האם לא היתה כאן חריגה מן הסכומיות שלך? כי עוד, כאלה שעוסקים בנושא, היה בדעה שלך?

האם אתה יכול להגיד לנו מה הולך כאן?

י. דרוניצקי (ינוני):
הקשבה הקשבה רבה לדברי מד קיש. לפי הדברים ששמענו ספיו הנבתי שזכה לאמון של ממסלת ישראל ברמה הגבוהה ביותר. הוא עמד בראש אחד הפרוייקטים החשובים ביותר בארץ. הוא ניהל מנצע מן החשובים. כדרכים בכך סיכונים לא מעטים. הוא ניהל את המפעל בהצלחה. איש לא ערער על סכנותו כאחראי על הפרוייקט וכמנהל הפרוייקט. עכשיו השאלה היא פרוצדורלית. האם אנחנו דנים על הצד הכלכלי של המסחר?

הינכוך ה. הורביץ:
הניכוח הוא על ההסכם.

י. זרניצקי (יורדין):
 אדם היה אחראי על פרוייקט ויצא לחופשו.
 האם הרקע להתפתחות זאת היה כלכלי או מנהלי?
 אנחנו רשאים לשמוע יותר. תגובתו של מר קיש פחות או יותר טובה.
 בכל פרוייקט, במיוחד בפרוייקט זה, יש צד פוליטי. האם ההתפתחות הייתה
 על רקע מדיני? אם כן, יש לי ספקות בקשר לפרוצדורה של הדיון, כי אל
 לנו להכנס לשטח שאינו שייך דווקא לוועדת הכלכלה. יש לי ספקות ביחס
 להתנהגות ד"ר קיש. הוא פעל בשליחות הממשלה. הממשלה ניהלה את הפרוייקט
 עד לרגע מסויים. ברגע מסויים נתעוררו ספקות. לא זו הייתה צריכה להיות
 המסקנה של ד"ר קיש.

א. אבטבי:
 האם ההתנגדות לעסקה עם חברות זרות היא עקרונית
 או ספציפית לעסקה?

ידוע לכולנו שהמדינה אינה יכולה להפיק נפט
 לבד. זרושות השקעות עצומות. האם יש חברות רציניות אחרות, מלבד זו,
 המוכנות לבוא לישראל? האם ידוע לך שהחברה הזאת, יחד עם חברות אחרות,
 הפסידה 10 מיליון לירות בקידוחים השונים בישראל. האם העסקה נעשתה גם
 בגלל הצד המוסרי? האם זה פיצוי תמורת ההפסדים?

האם במועצת המנהלים נתקבלה ההצעה פה אחד?

באמר שהעסקה נעשתה ללא חמורה, שזה יביא נזק
 כל-ישוער למדינה. עובדה היא שהמדינה מדברת על השקעות מסוחפות, לפי
 חוזים בין-לאומיים אחרים. מדוע הופצה שמועה שהעסקה נעשתה ללא כל חמורה?

י. זרניצקי:
 יש שאלות שלא אתה צריך לענות עליהן, כגון:
 למה מקט פיסר בפנים, למה מדינת ישראל צריכה
 לדאוג לזה ולאחר.

אם אתה חושב שהצעד הזה הוא צעד שאיננו חיוני
 למדינת-ישראל, מדוע אתה כל-כך מאופק וכל-כך מעודד? אני מעז להגיד:
 מדוע לא תקום ותאמר, רבותי, בערד השקיעו חצי מיליארד לירות, ל"רד" גם
 כן ניהנה ערבות - זו אותה ועדה שרים לעניני כלכלה. הגעת למה שהבעת -
 זה מעשה גבורה או התאבדות. אתה מופיע בפני ועדת הכלכלה של הכנסת. לא
 היית בשוליים. היית מנהל הפרוייקט. לפני זה היית מנהל החברה. עקבו
 אחרי עבודתך. מדוע לא תקום ותגיד: רבותי, פה לא מדובר בענין מסוים. אולי
 הולכים להקים "אמצע" חדשה, הולכים לבנות משהו שבמקום להרוויח עליו תיצתן
 מתנה של חלק גדול מההכנסה. הייתי רוצה לשמוע מפיך דברים יותר ממני
 וברורים.

מ. קיש:
 לשאלה אם תפקיד מנהל פרוייקט לקבוע אחריות
 לשליטה בשדה נפט - אין זה תפקידו של מנהל
 פרוייקט לקבוע אחריות לשליטה. הבעייה הייתה מצפונית. הסתכלתי על הבעייה
 לא רק מפרספקטיבה של תפקידי כמנהל הפרוייקט אלא כאזרח מן השורה. אני
 יודע מה משמעות מסירת שליטה במקרה זה. משמעות השליטה היא קביעת קצב
 הפיתוח, צורת הפיתוח וכל מה ששייך לתכנית המסובכת בין קידוח התגלית
 לבין הזרימה השוטפת של הנפט. גורם זה יכול להיות נתון להשפעות גורמים
 זרים אחרים, וכינתיים מתגלגלים סכומי-עתק. אין זה סוד שחברה זרה אחרת,
 הרבה יותר גדולה ומוסמכת גדולה בשטח הפקת נפט בים שילמה סכום גדול מאוד
 עבור זכויות בשטח שאנחנו עובדים עליו היום, למרות שהשטח אינו בידה.
 היא שילמה את הסכומים למצרים. איני רוצה לוטר מלה נוספת על העניין.
 ההשלכות ודאי ברורות לכולם.

לשאלה אם היה למישהו שיקול שאני אעזוב -
 את זה צריכים לשאול אחרים, לא אותי.

לשאלה אם נכון לומר שההסכם נחתם כאילו לא
 היה נפט - נכון. זה אחד הדברים החמורים בעסקה. זה נעשה לא רק כאילו
 אין נפט אלא כאילו לא יהיה נפט באותו קידוח. עבור סיכון קיבלו פיצוי
 כפי שקיבלו. פיצו את הגורם הזר על סיכון כאשר סיכון לא היה.

לשאלה אם גורם סך הגורמים הנלווים להסכם יכול לתרום לעבודה - לדעתך, לא.

לשאלה אם היה כאן שיקול פוליטי - אינני יודע.

לשאלה מה היזם מעמדו האישי ומה תרומתו בעתיד - גם פה אני חייב להגיד שאינני יודע. אני מניח שבשלב הקרוב לא אדרש לתרום תרומה כלשהי בנושאים אלה.

לשאלה אם יש עוד אזורים בהם כמעט בטוח שיפרוץ נפט - דבר דומה למה שיש היום, אין, אבל דברים קרובים. טובים לא הרבה פחות. יש פרוספקטים נוספים, רציניים ביותר.

לשאלה אם החברה הזו ידעה שיש כאן עניין בטוח - לדעתך, כן. הנאולוג שעבד אצלי כנאולוג ראשי ב"בחי"בי נפט" עבר לעבוד אצלם, כמנהל הביצוע בארץ. לפיכך כל מה שידוע לי או היה ידוע לי בנושא של מפרץ סואץ עמד גם לרשותם ועומד עד היום.

לשאלה אם צריך לעשות עוד קידוחים - החשובה היובית.

אשר ללוח זמנים להפקה - אני אולי היחיד שעשיתי עבודה בשטח זה. העמדתי את העבודה לרשות חברת הנפט הלאומית. נעשתה עבודה. הוכן לוח זמנים להפקה. אני הכנתי אותו. לא ראיתי לוח זמנים אחר. העבודה קיבלה גם אישור, מבחינת החוכן. זה לא כל-כך שייך לעניין כרגע.

לשאלה אם ההתנגדות שלי היא מטעמים כלכליים, טכניים או מדיניים - קשה להשיב על השאלה במלים פשוטות, כפי שאני חייב כרגע. מבחינה כלכלית, היו לי הסתייגויות ויש לי. מבחינה טכנית - בנושא היידע היה, לפי דעתי, סילוף. אני מדבר על עובדות שאפשר להוכיחן. אם ידרשו ממני סחר להוכיח זאת, זה ניתן להוכחה.

הינני יודע... הנרטיב: זאת-אומרת, היינו חמונה לא נכונה בפני המחליטים?

בנושא היידע. אני קורא לזה שיקול טכני. מ. ק"ש:

האם אתה מדבר על ועדת השרים? מ. חר"ש:

אינני רוצה לדבר כאן על מה שהתרחש בוועדת השרים. חלים עלי חוקי כוידיות. מ. ק"ש:

האם הברונה היא למועצת המנהלים או לוועדת השרים? אלה שני הגורמים שהחליטו. מ. חר"ש:

יש לי הסתייגויות סך הצורה בה הוצג גורם טכני מסויים, זה נושא היידע. מ. ק"ש:

מבחינה כלכלית היו לי הסתייגויות. כבר אמרתי מה הן - הסכם פיתוח הוצג כהסכם חפוזים. בחפוזים יש גורם סיכון. בנושא הטכני ההתנגדות שלי התמקדה סביב נושא היידע. לא אפרט, אך נושא זה הוצג בפורומים שונים בצורה מסולפת.

לנושא המדיני - הסברתי מה שמעוות השליטה בשדה. השליטה בשדה כוללת את הנושא הבטחוני, המדיני, הכלכלי והטכני. אפשר לקרוא להסתייגות שלי הסתייגות מתוך שיקולים מדיניים. אין זה נובע מתפקידי כמנהל הפרוייקט, במקרה זה. היו אחרים, שהיו להם תפקידים אחרים, המזדהים אתי בדעה זו.

לשאלה מדוע החפזון בחתימת ההסכם - מקור החפזון הוא בכך, שאם היו מחכים עוד קצת, הרי במקום להציג חוזה על פיתוח כאילו הוא חוזה על חפושים, היו צריכים לכתוב חוזה אחר. זה אולי ענין של כמה עשרות שעות. הבאר הרי אינה משקרת.

לשאלה למה קידוחים יבשתיים מתעכבים - אנקש לא לשאול שאלה זאת אותי.

לשאלה אם הלויאליות שלי השתנתה - לא השתנתה. מועצת המנהלים החליטה, למרות שטוב ששאר מנהל הפרוייקט - והרגשתי, למרות הסתייגויותי, שאצליח לעמוד על הדברים. החיוניים של קצב ואופי פיתוח. השקפתי לא השתנתה. מועצת המנהלים חזרה בה מן הסיכום שהיה בנושא זה. לפיכך הוצאתי לחופשה. אם הייתה עומדת כמה שהוחלט ב-19 לחודש על-ידה, יכול להיות שעכשיו הייתי מנהל הפרוייקט והייתי ממשיך בעבודה הסכמית ושומר על-כך, כמנהל הפרוייקט, שהדברים החיוניים ייעשו כפי שצריך.

הינני י. הורביץ: אפשר היה לחשוב שהפרסום היה בגללך.

מ. קיש: שום פרסום לא נבע ממני. אני אומר זאת במיפוק, כיוון ש-90% מהפרסומים לא היו מדוייקים.

לשאלה אם החברה הזרה דרשה את סילוקי - נרמז לי שכן. איני יכול למסור על שום עובדה.

לשאלה אם החברה הזרה לא תעבוד במהירות הרצויה - זו הסכנה העיקרית. כל חברה זרה תפזול להמשך. אפשר לתאר מצבים לפיהם דברים יבוצעו כך או אחרת, בהתאם לזכויות כאלה או אחרות שיתקבלו בהמשך, אם ניסוג.

היתה לי שיחה במשך שלוש שעות עם נציג החברה האמריקאית. שאלתי אותו: הכל אני מבין, אבל למה אתם כל-כך עומדים על-כך שאתם תהיו השולטים, האופרטור של העסק? הוא ענה בצורה גלויה: האינטרסים שלנו אינם שלכם. בגלל זה אנחנו רוצים להיות האופרטור.

מ. קיש: אמרת שעל אותו שטח יש זכיון שניתן על-ידי המצרים לחברה יותר גדולה. החברה האמריקאית שנכנסה המצד שלנו צריכה להיות מעוניינת במכסימום מהירות התפוקה.

הינני י. הורביץ: או להיפך, יקנו אותם כדי שלא יעשו דבר.

מ. קיש: לשאלה מה דינם של שדות נוספים - אני מבקש לא לפרט.

לשאלה מדוע שונה התנהגותי עכשיו מאשר בתקופת מסירת אבו-רודם - ההחלטה למסור את אבו-רודם נתקבלה על-ידי הממשלה במערכת שיקולים מדיניים שלא הייתי שותף לה. הרגשתי עצמי חייב להיות נאמן לאינטרס הציוני הגבוהה ביותר מבחינה מדינית. אפילו לא הסמתי. הוחלט. איני שותף לשיקולים. אני מקבל את ההחלטה. הפעם זה היה שונה. קודם-כל, לא הייתי סבור שהאינטרס הציוני הנכונה הגיעה לדרג המחליט. שנית, זכותו של כל אזרח לקום ולעזוב כאשר מבקשים ממנו דבר שאינו מסתדר עם מצפונו.

לשאלה אם החברה הזרה מסוגלת להאיץ את העבודה - אין לה נתונים להכיר עבודות אלה. זו התשובה לשאלה זו. יכול להיות שתשכור מומחים. היא התנתה שאח העבודה בשטח יעשה הפרוייקט. הם חבועו שנמשיך בעבודה בשטח. הם רצו שהפרוייקט יהיה קבלן משנה.

למענה שרוב הנפט בעולם נמצא ומופק על-ידי חברות ולא על-ידי ממשלות - מקרה יוצא דופן לגבי ההפקה היה המקרה של אבו-דאבוב. שם ההפקה התנהלה כסדרה ועוד הייתה בעלייה באשר עזבנו את אבו-דאבוב.

לשאלה מה הציע הגורם הזה אם לא כסף ויידע. איני יודע את התשובה לשאלה זו.

לשאלה אם ההסכם גרוע במיוחד מבחינה כלכלית -- איני רוצה להתייחס לכתובים ספציפיים של ההסכם, אומר רק שזה הסכם פתוח המתהלך בתחפוש של הסכם חפוזים.

לשאלה אם ההסכם מטייע למימון הקידוחים - לדעתי, לא.

כדוגמה לדברים הלא נכונים הנאמרים בעתון אצטט דבר שנאמר: 60% מהנפט יוקדש למימון הפיתוח. זה כאילו אמרים: אמכור את החלב ובכסף שאקבל אקנה פרה. הנפט איננו בידינו. ה-60% בוודאי שלא. זה ענין של עשרות מיליוני לירות. זה אמכור לומר שבהכנסות מהנפט נממן את הפיתוח. מימון הקידוחים, כל המשקל של הנושא הזה, חל על הממשלה, אם לא מימון ישיר, באמצעות ערבויות.

לשאלה אם ההסכם מטייע בהשגת ציוד - אין למדינת-ישראל קשיים להשיג ציוד דרך ספקים בארצות-הברית. משלמים 3-5% עמלה ומקבלים ציוד. הכיזע היחיד שהייתי זקוק לו זה להתגבר על הקשיים של ניירת במשרדי הממשלה. יכול להיות שבענין זה עכשיו זה יילך יותר קל ויותר מהר.

לשאלה אם השתתפתי במשא-ומתן עם האמריקאים - השתתפתי. נאמר שהאינטרסים של האמריקאים, לא שלנו.

לשאלה מדוע הנושא התעכב שש שנים? אחת הסיבות לכך היא המחיר הירוד של הנפט שהיה בחוקף כל אותה תקופה. יש עוד סיבות. אולי אין טעם לפרטם ברגע זה.

לשאלה האם נאמת השליטה לא נשארה בידינו - עדי-כמה שידוע לי נקבע בחוזה שהקנוצה האמריקאית היא האופרטור. אופרטור זה מונח מכני במקצוע הנפט. האופרטור קובע מה ייעשה ומה לא. היתר - יוצאים, ובמקרה שלנו - מסמכים ומצפצפים הקולן משנה.

לשאלה אם התנאים לחוזה הספציפי טובים - לדעתי, לא.

לשאלה אם השותפים הטובים חודמים באופן עקיף - לדעתי, לא.

לשאלה אם עכנו את הקידוח בכוונה - לא.

לשאלה אם כדאי בכלל להשקיע סכומים כאלה באזור הצפוני לנטישה - שאלה זו צריך לשאול את הדרג המדינית. שאלתי את השאלה. התשובה הייתה חיובית.

לשאלה האם יש חריגה מן הסמכויות שלי - יש פתח של חריגה מן הסמכויות שלי. אם ללכת לפי הסמכויות שלי, איני צריך להיות פה. בהתנגדותי לחוזה חרגתי מסמכויותי. אני לוקח על עצמי את המסקנות הנובעות מהענין בלב שלם. עשיתי הדבר היחיד שהיה באפשרותי לעשות בענין זה.

לשאלה אם התנגדותי עקרונית או טכניפית לחברה זו - התנגדותי עקרונית בנושא של מסירת שליטה על שדה. אני משוכנע, איני יכול להזכיר זאת בקלות, אבל גם אחרים שמבינים בזה משוכנעים, שאפשר היה למצוא חברות אמריקאיות שהיו מקבלות את כל התנאים שהוצעו ומותרות על נושא השליטה.

לשאלה אם יש חברות מתאימות אחרות - לדעתך יש. לא הייתי מתנגד לחברה אחרת, שחעשה מה שנעשה באנו-רוודס - שליטה משותפת או שהשליטה תהיה בידינו.

לשאלה אם עשו את העסקה כפיצוי למשהו - איני יכול לענות על-כך.

לשאלה אם במועצת המנהלים נחקבלה החלטה פה אחד - ההחלטות נחקבלו פה אחד. חבר אחד במועצת המנהלים לא היה נוכח, הוא היה בחוץ-לארץ.

לשאלה מה הסיבה "לבזק בל ישוער למדינה" - יש אפשרות של נזקים קשים במידה והביצוע לא ייעשה בצורה המתאימה לאינטרסים של מדינת-ישראל.

לשאלה מדוע איני משמיע דברים יותר קשים - חשבתי שאני משמיע דברים קשים מאוד.

י. שער:
מר קיש השמיע דברים קשים מאוד. אשאל שתי שאלות: 1. מה הגבולות? האם נמסר כל סיני או רק החלק של א-טור? 2. האם אין בחוזה איזה מכניסם הקובע מה יהיה במקרה של חלוקי-דעות? האם לא נאמר מי מחליט על קצב, קידוחים וכדומה - דברים המקובלים כמעט בכל חוזה?

מ. קיש:
אחד הדברים שהוצע לכלול בחוזה, אחרי שניקר פה המומחה, ד"ר גורן, שאני מקווה שנכנס לחוזה, הוא: מה קורה כאשר החברה הזרה אינה מבצעת את החוזה. אני לחצתי שמעוף כזה יכלול בחוזה. היו עוד דברים מן הסוג הזה.

היו"ר י. הנרביץ:
אנחנו עוברים לחלק השני של השיחה, באותו נושא בהשחתפות יועץ הממשלה לעניני נפט, ד"ר צ. דינשטיין וכנהל החברה הממשלתית לחיפוש נפט, י. ליאור.

שמענו שמנהל הפרוייקט התנגד לחוזה. היה דיון על-כך בוועדת הכספים. לפי הצדק, הנושא היה צריך להידון תחילה בוועדת הכלכלה. נושא הנפט נתון בתחום שלנו. ביקשתי את השרים לעכב את חתימת ההסכם. לא נענינו. בלי קשר לעובדה שהחוזה כבר חתום, אנחנו רוצים לשמוע את הדברים. אם תשכנעו אותנו - נשמח.

הופיע לפנינו ד"ר קיש. הוא העיר בצורה די מאופקת הערות, מתוך הצהרה שעל חלק מן הדברים אינו יכול לענות כי רואה בהם סוד המדינה. זה יכול גם עליכם. אני רוצה להזכיר לכם כי ישיבה זו אינה חסויה.

י. ליאור:
בשנה האחרונה בכנסנו להיקף גדול ורחב של חפוש נפט. הצגתי את הדבר לפני הפורום הזה מספר פעמים. אחד הנושאים העיקריים שהצגתי פה הוא, שזה שנים רבות שלמעשה לא באו משקיעים או חברות נפט להשתתף יחד איתנו בחפוש נפט. בשנה האחרונה הייתה התעוררות מסוימת. התחילו להתעניין, אולי גם בגלל העובדה שנכנסנו לענין בצורה רצינית. הופיע כאן גורם גוי, אמריקאי, המורכב משלושה-ארבעה גורמי נפט, שהם בארצות-הברית מה "אינדפנדנט", קבוצת ביזוניות. הם דור שלישי בנפט. הם משקיעים ומפעילים ויש להם

קשרים, יידע והנטיין הדרוש. במשך 25 שנה היו כאן כל-מיני גורמים, חברות. הגורם היחיד שעשה עבודה רצינית מאוד היה "בלקו". הם חפשו ומצאו נפט בפרו. הם השקיעו בישראל 10 מיליון דולר וחפשו נפט בים. הם עשו ששה קידוחים. הם התחילו ב-68/9. הם החזיקו אניה במשך 14 חודש. עד היום הם ממשיכים להיות פעילים בתחום הצפוני, סנחניה עד בהריה.

יש להם זכיון?

י. מנדעי:

כן. 40% לבלקו, 24% למקלוד עם פישר, "פז". 27.5% לממשלת ישראל, היתר - "דלק", "פז".

י. ליאור:

"סנוול" היא חברה בת בבעלות מלאה של "בלקו".

צ. דינשטיין:

לפני חמש-שש שנים קדחו קידוח כים החיכוך, קידוח אהרן, מול אל-עריש. מסיבות טכניות הפסיקו את הקידוח. עשו קידוח אחד במדבר, מול רומני. התכוונו לקדוח גם בא-טור. חיבלו אז ב"ג'ק-אפ", אחר-כך, מסיבות פוליטיות לא הגיעו הנה.

י. ליאור:

היתה מלחמת החשה. אנחנו מצענו מהם מלפעול בשטח.

צ. דינשטיין:

הקבוצה הזאת עובדת בצפון סיני. הצגתי את העניין בזמנו. הזכיון שלהם הוא מאל-עריש מערבה עד הקו החדש. מאל-עריש מזרחה זה בידי הממשלה והם שותפים בכמה חלקים. יש להם זכיון והם עושים עבודה באזור עין-יהב. הם האופרטורם בשותפות אחר. יש להם זכיון גם באזור מנחיים, בשותפות אחר, כאשר הם האופרטורם, וגם מאל-עריש מזרחה - כאשר האופרטורם אנחנו.

י. ליאור:

מה החשיבות בשאלה מי האופרטור?

י. מנדעי:

מוכרח להיות מפקח אחד. אם יש גורם נוסף, הוא שותף. יש "קומיטי", דנים, אבל מוכרח להיות אחד שמחליט. לא יכולים להיות שניים.

י. ליאור:

בסיכנו למשך השנה גורמים אחרים. הגענו השנה להשקעות בסדר גודל של כ-40 מיליון לירות. זה סכום נכבד. אם לא נפתח העשיית חפשי נפט והעניין יישאר בצורת מונופול, לא נוכל למצוא נפט. אם לא נעמיד לרשות הזרים שכאים הנה כלים מסויימים לא יחנו לנו טיוע.

בשנה האחרונה חלו כמה התפתחויות. הקבוצה הזאת מפעילה את הצוות שלנו ומפקחת עליו. הם הזמינו אצלנו עבודה סייסמית. יושב פה פרופ' גינזבורג שכבר עשרים שנה בעניין. עד היום עשו 2.5 ק"מ ליום. עכשיו הגיעו לימים של 11 ק"מ ליום, כאשר הממוצע הוא 7 ק"מ ליום. זו עבודה סייסמית.

אלה מחקרים פרי לימינאריים.

צ. דינשטיין:

בענין קידוחים - זו הפעם הראשונה בהסטוריה שמתחילים לקדוח בקיסריה על בסיס קבלנות. עד היום לא רצו לשמוע על-כך. נחתם הסכם בין "בלקו" ל"לפידות" על בסיס "פוטג". פה צריך להיות מאמץ מצד העובדים.

י. ליאור:

המדיניות שלנו היא לפתוח, לעבוד, לחפש ולפעול כמו כל מדינה אחרת, אפילו מדינה שיש לה כבר נפט, כמו אנגליה, נורבגיה פרו או מצרים. גם המצרים עובדים על בסיס "פרודקשין שרינג קונטרקט" - הממשלה מקבלת 80% והמשקיע - 20%. באינדונסיה החלוקה היא 70% - 30%; בפרו - 60% - 40%. אין ספק, הביצוע יקר. אם מדובר בקידוח בדרום סיני, הרי לפני שזזים, בלי חומרים, זה עולה 30,000 דולר ליום.

עם חומרים - 40,000 דולר ליום. עכשיו עמד הקידוח 16 יום. צאו וחשבו כמה זה עולה למדינת ישראל.

פ. גרופר: אניות עומדות ולא עושים חשבון כמה זה עולה בדולרים.

י. ליאור: שם זה 40,000 דולר. בים התיכון - 50,000 דולר. שבעים אחוז מהסכום בדולרים.

לפני כשלושה חודשים - כ-18 בפברואר - פנו אלינו והציעו להיכנס לענין. אגב, האזור כולו נמסר ל"אמוק" על-ידי המצרים לפני שלושת-רבעי שנה. הם קיבלו זכיון על כל השטח. האזור הזה היה ריק 8-9 שנים. פה ושם נעשו קידוחים, פרט ל"יורם" שבזמן האחרון היה חגליח. האיטלקים היו שותפים לאזור זה שנים רבות. הם עבדו שם עוד לפני 1967. זה אזור מבטיח. זה אזור שפייקים ממנו. אזור זה בידינו לא מעכשיו. ידעו את הדברים. האיטלקים קדחו קרוב לאזור שקודחים בו עכשיו. הם קדחו והגיעו למים. דברנו אתם פעמים רבות. לא רצו לשמוע. אין-ספק שזה לא אבו-רודס. המיננים קטנים יותר. פנו אלינו וביקשו להיכנס למספר מיננים, בפברואר שנה זו, עוש לפני שהתחילו לקדוח. פנו אפילו בדצמבר, אבל לא ידענו כיצד הדברים יתפתחו. כאשר נכנסנו לפרוייקט לא היה כסף. היה צריך לרוץ כל יום לוועדת הבטחים. הוגשה הצעה בכתב. העברנו לשרים.

י. שערי: האם היו הפונים היחידים?

י. ליאור: העברנו את ההצעה לוועדת השרים. מונחה ועדה מיוחדת כראשות השר צדוק. אספו את האנשים המתאימים, שמעו פרטים והחליטו שהעסקה נראית. הטיילו על חבדת הנפט הלאורית להמשיך לנהל את המשא-ו-מסותן בהתאם לעקרונות שפורטו. שמענו את ד"ר קיש במועצת המנהלים. שמענו את דעהו והבנו את גישתו. במועצת המנהלים יושבים בוסטנבאום וג'ינזבורג. חשבנו שזה חשוב, גם מבחינת הדיקט וגם מבחינת הכסף. חשבנו שזה יכול להיות טוב. יכול להיות שאנחנו יכולים לעשות הכל, אבל כך זה יהיה יותר מהר, יותר זול ויותר יעיל. באזור הזה יש 8 פרוספקטים מוכנים. הם נכנסים לשלושה פרוספקטים בעדיפות הגבוהה.

צ. דינשטיין: פרוספקטים אלה אזורי קידוח.

ע. הדר: האם האזור שקודחים בו עכשיו הוא אחד האזוריים?

י. ליאור: כן.

הם בחרו פרוספקט אחד שאיננו יודע אם היינו הולכים אליו - בצפון, קרוב מאוד לגבול החדש. בל נשכח שיש שם פרוספקטים אחרים שאין להם שם דבר.

ע. הדר: אולי כדאי היה לעשות ההיפך.

י. ליאור: הם היו מוכנים לזה. השאלה היא מה אנחנו רוצים. היו לנו קשיים גדולים להשיג כלי מתאים. אם אנחנו רוצים, חוץ זמן קצר, גם לקדוח וגם להפיק, נהיה זקוקים חוץ חצי השנה הקרובה לכלי נוסף. בדיוק מולנו מפעילים עכשיו המצרים 7 כלים. אנחנו עובדים עם כלי אחד זקן, ישן, צולע, בן 19. יש לנו דו"ח מפורט כמה נצטרך להשקיע. אחד המעייפים שהכנסנו לחוזה הוא, שמייד עם חתימת ההסכם יתחילו לספל בהבאת כלי נוסף. לנו להביא כלי כזה הרי זה כקריעת ים סוף. יש להם קבלנים שמוכנים לקבל על עצמם את הסיכון.

י. מורעי: האם כתוב בחוזה שעליהם להמציא כלי כזה חוץ X חודשים?

צומח החתימה על ההסכם אנחנו חייבים
לבדוק במשותף אפשרות של הבאת כלי נוסף,

י. ליאור:

חוך זמן שייקבע אם ימצא נפט.

מי צריך להביא את הכלי?

ע. הרר:

אם נמצא נפט - יחד איתנו, אם תהיה מחוייבות.

י. ליאור:

הם כבר לוחצים עלינו לעשות זאת. זאת
פעולה של חצי מליון לירות לירות.

צ. דינשטיין:

י. ליאור:
העסקה מהייחסת ל-8 שטחים ביים. ביבשה
כל הפרוספקטים שלנו. העסקה הוצעה לפי
שתי אלטרנטיבות - 1. לפי מתכונת זכיון בהתאם לחוק הנפט שלנו מ-1952,
שהוא חוק ישן שאיננו מקובל היום. 2. לפי מתכונת של "פרודקשן שרינג
קונטרקט". זו מתכונת שהתפתחה בשנים האחרונות בכמה ארצות, גם במצרים.
הבעלות על השטח, האינסטלציות והנפט נשארת למדינה. הגורם המחפש הוא
קבלן הזכאי תמורת עבודתו לקבל חלק נטו מהתפוקה, אם תהיה תגלית. החלק
נע מ-20% במצרים עד 30%-40% בארצות אחרות. לאחר שנבחנו שתי ההצעות
האלטרנטיביות נבחרה השיטה של "פרודקשן שרינג קונטרקט". לפיה יש לנו
שליטה על השטח.

מה השיטה השנייה?

הינ'ר י. הררביץ:

י. ליאור:
זכיון לפי חוק הנפט. לפי שיטה זו, בעל
הזכיון הוא בעל השטח, ובמידה ויש תגלית
של נפט, התפוקה שהמדינה מקבלת הרבה יותר נמוכה מאשר במקרה של "פרודקשן
שרינג קונטרקט".

מ. חריש:
מבחינת להץ על קצב הביצוע, איזה הסכם
נותן שליטה גדולה יותר.

י. ליאור:
ה"פרודקשן שרינג קונטרקט". זה נותן שליטה.
החברה נחשבת לקבלן. חלקו של הקבלן בחפוקה
היא רק מן החלק המשמש לרווח, לא לתחזיר הוצאות ההפקה. במקרה שלנו חלק
החפוקה שיועד לתחזיר הוצאות נקבע ל-60%, לעומת 40% במצרים. כאשר יש
תגלית, החברה הולכת לבנקים, משענה את הנפט ומקבלת הלוואות. ביורן יש
מקרה שחברה גילתה נפט והתחייבה ככל העולם. היא צריכה להשקיע 200 מיליון
דולר. החברה מאפשרת הלוואות. מאחר שזה אזור בשטח שאינו בשליטה מלאה,
אף בנק לא יתן הלוואה, לא לנו ולא לאף אחד אחר. במקרה כזה קבענו
שנעזור, אם בערבות או בהשגת מימון.

הינ'ר י. הררביץ:
הולכים להקים בית-חרושת. 60% מהפדיון
יושקעו בפיתוח. ביתר - יתחלקו. מה החכמה?
בזה מסמנים להם את ההשקעה. איזה הישג זה?

י. שובל:
האם הם משקיעים במזומן?

י. ליאור:
הקידוח הראשון החל ב-4 במרץ, חוך כדי
המשא-ומתן. מאחר והקידוח היה בעיצומו
ובוצע על-ידינו, מוכם המשא-ומתן, על-פי דרישתנו, כי ההשקעה תהיה 50%
שלנו ו-50% שלהם. כתוצאה מכך אנחנו נושאים ב-50% של הוצאות התפעול
הראשון. עבור חלק הקבלן משלם 50%. במקומות אחרים ישקיעו 100% מכספם.
הם יקבלו 25%. במקום שהשקיעו רק 50%, יקבלו 12.5%. פה הלכנו לקראת
ד"ר קיש עד הסוף. הם היו מוכנים לשלם עבור הבאר הזאת 3-4 מיליון דולר
ולקבל אחר-כך 25%. ערך של באר כזאת הוא 7-8 מיליון דולר.

החברה מחייבת לקדוח על-חשבונה קידוח אחד בכל אחד מן השטחים. בקידוח הראשון ההשקעה היא 50%-50%. החברה חייבת לקדוח, ולא מאבדת את השטח. במקרה שהקידוח מפיץ, חייבים להפיץ, ולא - משלמים קנס.

חוד כמה זמן?

היו"ר י. הורביץ:

י. ליאור:
אנחנו קובעים את לוח הזמנים. אנחנו קובעים מתי צריך להיות הקידוח השני. במקרה של חגליה מסחרית חייבים לפתח את השדה. מיתרת התפוקה לממשלה 75%. מבאר ראשונה 87.5%. לקבלן יתר האחוזים.

אם יש פדיון של 10 מיליון דולר. מהי החלוקה?

היו"ר י. הורביץ:

י. ליאור:
קודם-כל מחזירים 60% להוצאות פיתוח. מחוך ה-40%, אנחנו לוקחים 75% (או 87.5%)

והיתר הקבלן.

צ. דינשטיין:
העקרון עליו מבוססת העסקה הוא שהסיכון הוא על המחפש, היינו על האמריקאים. כל ההוצאה, עד החגליה, היא על אחריית סלאה של המחפש. אין שום השתתפות, אין שום עזרה.

אם יש סיכון.

י. שובל:

צ. דינשטיין:
אף אחד אינו חוקע לידינו שיש דלק. האיטלקים נטשו את המקום. אם יש דלק, לא ברור כמה. לא ברור אם לא צריך לעשות עוד קידוח, במקום אחר. מצאו דלק במקומות שכולם אמרו שאין שם דלק, ולא מצאו היכן שכולם אמרו שיש דלק. אתם יוצאים כבר מהנחה שיש דלק. הדוב עוד לא נצוד. בתחילת אפריל אמרו שאחרי שנעה ימים יימצא דלק. עכשיו אנחנו ב-11 במאי. אמרתי לאמריקאים שחוד 20 יום יימצא דלק. רבותי, אל תהיו כל-כך בטוחים. זה לא מדע כל-כך מדויק. אם יש חגליה, צריך להיכנס לעבודת פיתוח להפקה. יש להם רשות לבקש מאתנו עזרה במימון. מותר לנו בכל עת ובכל שעה לסרב. זו החסימה שאנחנו שוקלים. נביח נחשוג שמזדמן שינוי פוליטי באופק. הפקה אינה נעשית מהיום למחר.

ניקח מקרה היפותטי. הפיתוח נגמר. הבאר עובדת שנה. יש פדיון של 10 מיליון דולר.

י. שובל:

איך הם יתחלקו?

צ. דינשטיין:
נביח מחליטים שנימצא שם זמן רב, וננתנים כספי פיתוח. מכל פדיון שהוא, 60% מהפדיון מחזירים קודם-כל, אם ניתנו הלוואות פיתוח, לממשלה. היתרה של 40% מתחלקת. בבאר הראשונה יקבלו 12.5% מ-40%.

היו"ר י. הורביץ:
אנחנו מועצת המנהלים. קדחנו ובאר ראשונה עלתה לנו 4 מיליון דולר. בינתיים אנחנו מבקשים מועדת הכספים ערבות על 50-100 מיליון דולר לפיתוח שדה שני.

אם הבאר תפיץ במשך שלושה חודשים, תשלם את ההשקעה.

ע. הדר:

צ. דינשטיין:
באר שאיננה נותנת 2,000 חביות ליום טובורת כבאר בלתי מסחרית.

היו"ר י. הורביץ:

תשכנעו אותנו שעשייתם עסקה טובה.

אני כנסה להציג את התנאים.

י. ליאור:

אתם אומרים שמחזירים 60%. לא ברור למי.

א. לבני:

תכנית העבודה נקבעת על-ידינו. זה חלק מההסכם.

י. ליאור:

מי האופרטור?

ז. שובל:

בחלק - הם. בחלק אחר אין להם שום שותפות. הקידוח הזה אנחנו האופרטור עד הסוף.

י. ליאור:

גם כאשר הם אופרטורים אנחנו מכהינים מתי לעבוד. אם לא עוגדים בשטחים מסויימים, משלמים קנסות. בודקים להם את הספרים. אנחנו יכולים לקבוע את תכנית הפיתוח. אנחנו יכולים להבטיח הפקה גם אם באר מפיקה 1,500 חביות ליום, גם אם מבחינתם אין זה מסחרי.

האם הגבלתם אותם בהוצאות?

היו"ר י. הורביץ:

עכשיו אנחנו בהשקעה של 50%-50%. אני מניח חשבון מדוייק כמה עולה כל דבר. מחשבים כמה עולה כל דבר.

י. ליאור:

אותה עסקה נעשתה גם עם חנ"ע.

הם יגישו חשבון ותצטרכו לאשר אותו.

היו"ר י. הורביץ:

אני מציע שחברי הועדה יעברו לשאלות ספציפיות.

י. מודעי:

אני מציע שהאפשרו קודם לומר ליאור לסיים את דבריו, אולי יענה על חלק מן השאלות.

צ. דינשטיין:

אין לנו השתיית. עלינו לקבל קודם-כל הסבר השתיית.

מ. חריש:

לגבי הסיכון הפוליטי - הממשלה אינה נוטלת על עצמה שום אחריות.

ח. ליאור:

במידה ותהיה תפוקה, בנוסף לתנאים ביחס לקידוחים והתחייבויות, הם מתחייבים לשלם בנזום מ-10,000 חביות ומעלה, של מיליון דולר; מ-20,000 חביות - עוד מיליון דולר. מ-30,000 חביות - עוד מיליון דולר. אם תהיה תכלית גדולה - על 30,000 חביות נוספות עוד מיליון דולר.

מאחר ונכנסנו לשלושה פרוספקטים ועשינו עבודה סייסמית והכנות, הם חייבים להחזיר לנו 1.6 מיליון דולר. את זה חייבים לעשות מייד.

לא אכנס לנושא של בלקו, פישור ולויט.

צ. דינשטיין:

הנושא שלנו נוגע אך ורק לחפושים בים. מבחינה טכנולוגית זה אחד הנושאים המתוחכמים והמורכבים. מדי פעם יש חידושים. זו טכנולוגיה מתוחכמת הנמצאת בידיים בודדות. אם עכשיו מהללים את המצרים על-כך שהגיעו להשגים מרשימים בשטח הנפט - הם יגיעו ל-50-80 מיליון טון - הרי זה בגלל שפתחו עצמם, במתכונת פחות או יותר זהה. ניתנו אישורים וזכויות לחברות אמריקאיות, או לקבלנים אמריקאיים. לא דחוק מאתנו נמצא ג'וליי ראמאדן.

לא פעלנו בשטח זה, קודם-כל מחוסר כלים. הצלחנו לשים יד על כלי, כלי ימי ממוחכם מאוד. שלינו אותו ממעמקי הים במבצע מורכב ביותר. העברנו אותו לשיפוץ. הוא בן 19. אינו מודרני ביותר. זה כלי שניהן לעבוד בו. שילמנו עבורו במיטב כספנו. כלי זה הוא כמו גוף אחרי האונת דרכים חסודה ביותר, אחרי שנשברו עצמות. איננו מסוגלים להפעיל את הכלי. מפעילים אותו על-ידי "שניירי חרב" קנדיים. הפעולה מתוחכמת. פעולה זו עולה 400-500 אלף לירות ליום. אין לנו כוח אדם להפעלת המכונה. הקנדים שאלו: איך אתם מקבלים על עצמכם בכלל לעסוק בכלי כזה? אנחנו עובדים ב-30% ממה שמכונה כזאת צריכה לתת, וזה עם מיטב אנשינו.

האמריקאים רוצים להשתמש בצוות שלנו.

הינ'ר י. הורביץ:

י. ליאור:

האמריקאים איחרו שבוע שעבר שני חלקים שחסרים. לאידענו מה חסר לנו. הם התקשרו עם הבסיס בבוסטון, וביקשו לשלוח חלקים אלה במטוס. הם אמרו שכדאי להם להטיס את החלקים ב-10,000 דולר ולא לעמוד 15 יום. ביום חמישי התקשרו עם הבסיס בבוסטון. במוצאי-שבת הוצאנו את זה מן המטוס וביום ראשון החחילו לקדוח.

צ. דינשטיין:

אלמלא היינו מתקשים אם החברה לא היינו עושים מה שאנחנו עושים. קידוח בעצמנו פירושו הוצאה כספית הרבה יותר גדולה, זמן רב יותר. באזור הזה השעון מתקלק. יש גם מכנת חיים. אינני רוצה לראות ועדה שתקום בגלל שאנשים גהרנו. האמינו לי, משחקים שם בנפש אנשים. כבר קרו מקרים בפרו ובמקסיקו. מה יגידו? שהיינו פרוצדה הכלכלה והם התרשמו שאנחנו יכולים לעשות זאת לבד? יכול להיות שהיינו מקבלים את הסיכון על עצמנו, אם לא הייתה ברירה. יש גוף שמוכן לבוא ומוכן לקחת על עצמו את הסיכון. במה יתחלק אתנו? בהגלית. החסכון שהוסכים עד התגלית שקול פי כמה וכמה. נביח שהיתה תגלית. 2,000 חביות ליום - 20,000 דולר ליום. מזה 60% צריך להת. יקבלו בערך 1,000 דולר ליום.

הם מאמינים באזור. הם בחרו שטח שאיננו

מאמינים בו. הציאולוגים שלהם אומרים שכן. זה הגיון המחשבה.

רבותי, אין אחד שיש לו כל היידע. מניין

ייתה? אני חושש שהחברה הזאת עזר היסטוריה. למה לה? תה החיוב? לחברה עצמה יש יידע - הם קודמים שלוש דורות. הם קודמים עכשיו באיננו יודעים בים. קודם קדחו בעיקר בליכשה. בלשו קדחה בים בפרו ומצאה נפט. היא העלתה את פרו על ספת הנפט היולכית. הייום הפעולה כל-כך מתוחכמת, שיש חברות שצריכות לחת שירותים מגלונים. האם אתם חושבים שכאשר יש תגלית הגענו למטרה? זה יכול להשאר כך בלי להפיק אף חבית. רק אז מתחיל עניין היידע. הבעיות הטכנולוגיות יכולות להתעורר רק אז. יש צורך בציווד מיוחד, שירות מיוחד. יש חברה צרפתית, אנטישמית, שיש לה הרבה. היא אינה נותנת דבר. הטוב שבהתקשרות עם חברה כזאת הוא, שבאמצעותה אפשר להגיע לספקי יידע. אם ייצא להם שם שהם עובדים אחרו, גם הם לא יקבלו. יש ציווד מיוחד שנמצא בידי חברה אחת או שתיים בעולם. אפילו לחברה ניו-ג'רסי אין ציווד זה. אלה קבלנים ספציפיים. משרדיהם פועלים 24 שעות ביממה. הקידוחים נעשים על-פי-רוב באזורים שוממים.

החברה מסכימה לקבל את העניין על עצמה.

במלחמת ההתשה הפסקנו אותם. עכשיו הם מנסים להמשיך. אינם יכולים לקבל עכשיו זכיון על השטח. הבעלות על השטח במימן שאלה. המצרים מסרו את השטח לחברה אחרת. הם מוכנים לקבל זכות שאינה זכות. יש בידינו אפשרות לשקול הפסקת העבודה, לעזור במימון פיתוח. אם צהשוב שתהיה התפתחות פוליטית לפיה לא כדאי להשקיע בפיתוח - לא ניהן. בדרך-כלל מקובל - בים הצפוני, בנורבגיה ובמקומות אחרים - שהחברות מקבלות הלואות מימון מבנקים. בדרך-כלל מחזירים 30% מהפדיון. במקרה שניתן מימון, קודם-כל נחזיר לעצמנו 60%. אינני יודע מה הסכום המכסימלי שזה יעלה. השדה הראשון נחשב לשדה ביינוני. יש חברה בעלת יידע המוכנה לקבל את הסיכון.

במקרה הטוב נגיע ל-20-30 אלף חביות ביום.

א. גיבובורג:

זה לא אבו-רודם שהפיקו שם 100,000 חביות ביום. מה השיקולים של החברה? הם אולי

צ. דיושטיין:

מאמינים יותר מאשר אנוחנו. לפישר יש שם אחוז ושני שלישים. הוא שותף לקידוחים כארץ במשך 15 שנה. היה שותף לקידוח של "בלקו" שהיה יבש. הוא שותף עם "פז" בקידוחים הקטנים. הקבוצה האמריקאית הזאת לקחה אליה את "בלקו". היום היא קודחת בייגור ובקטריה. ל"בלקו" יש שם 5%. למקלור עוד 5%. לפישר יש שלישי ממקלור. אנחנו פנינו לפישר. אמרנו לו שלא די נאה דורש. אם הוא בתחום הנפט עליו להשקיע. לויט היה בעל המניות הגדול ביותר ב"קינגס רטורט". העבודה הופסקה מיוזמתנו, משיקולים פוליטיים. לא הייתה לנו זכות להפסיקה. הייתה זכות להפסיק באופן זמני. הייתה חברת ספנות גדולה בארצות הברית. כאשר היא פשטה את הרגל, לויט קנה את הזכויות. אמרנו שאיננו כמו החברה האמריקאית. הוא אמר שיגייס יידע. אמרנו שאת זה גם אנחנו יכולים לעשות. לפי ההסכם הייתה צריכה להיות בוררות. ההערכה הייתה שאנחנו עלולים להפסיד בבוררות. הגענו לפשרה. הצענו לו למשוך ידו מהענין. בהארגן בשטח. במידה ויימצא דלק, יהיה שותף עד 12%. כאן השותפות הפוכה. הוא חייב לממן את הפיתוח. הוא צריך לממן עד 12%. פירוש הדבר שהדלק כולו שלנו. הגענו לפשרה אחרת. יש גוף בעל יידע. העובדה שאנחנו עובדים עם הקבוצה הזאת העלתה ב-300% את היעילות של המכון הגיאופיסי שלנו. יש קבוצה של יידע. היידע מחפתח יום יום. בים הצפוני הגיעו להגליית בשנת 1965 והחבית הראשונה הגיעה לאנגליה רק בדצמבר 1975. אינני אומר שהיום זה יקח עשר שנים, אבל רק אז יתחילו הבעיות. הפעולה קלה מאשר בים הצפוני. זה לא מפרץ אילה. זה מפרץ סואץ. היום חושבים שבין גילוי להפקה יכולים לעבוד שנה-שנתיים. השעון מתקתק. אם חשאלו אחי, באופן פורמלי הולכים להסכם הפרדה. הם עובדים על לוח זמנים של שלוש שנים. לא יהיה מקדל קידוח שב-25 יום יפיק הפקה של 10 ימים, אלא ב-25 יום יגיע להפקה של 30 יום. אין זה נכונותו לבר. זה לא פשוט. יש בזה גם סיכון חיים. במפרץ מכסיקו נהרגו 25 איש. זה קרה ויכול לקרות. עלינו לנקוט אמצעים. השוהפים האחרים, אלמלא היו הולכים עם הקבוצה האמריקאית, לא היו מעוניינים בכלל.

אלה השיקולים. המחכונת היא הטובה ביותר במציאות שלנו. אם מתר תהיה הגלית, יכול להיות שיהיה צורך בעוד קידוח. הם ישלמו הכל. יכול להיות שנמצא במקום אחר. קודחים כמה קידוחים בשפלה. אין לנו נסיון בקידוח בים. עשיית המעשה על-ידינו היא חוסר אחריות, בזכויות משאבים וסכנון חיי אדם.

אנחנו מבקשים הטובים נוספים. יהיו גם שאלות. נמשיך בשבוע הבא.

היו"ר. הורוביץ:

הישיבה נועלה בשעה 16.00